

Uimhir Lárionaid

71

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2013–2014

Eolaíocht: Teastas Singil

Aonad 1 (Bitheolaíocht)

Bonnsraith

[GSS11]

DÉ MÁIRT 13 BEALTAINE 2014, MAIDIN

AM

1 uair an chloig.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.

Scríobh do fhreagraí sna spásanna chuige sin sa scrúdpháipéar seo. Freagair **gach ceann** de na **naoi** gceist.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 60 an marc iomlán don pháipéar seo.

Léiríonn figiúirí idir lúibíní ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

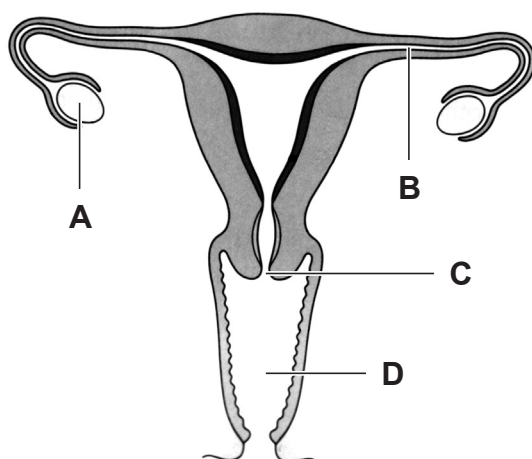
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gCeist **9**.

Don Scrúdaitheoir Amháin

Uimhir Ceiste	Marcanna
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Marc
Iomlán

1 Taispeánann an léaráid thíos córas atáirgthe na mban.

(a) (i) Cuir an litir cheart in aice le hainm gach páirte leis an tábla a chomhlánú. Tá litir amháin ann nach mbeidh in úsáid.

Ainm	Litir
Ubhagán	
Ceirbheacs	
Ubhaducht	

[3]

(ii) Cuir X ar an léaráid sa pháirt ina bhfásann an babaí.

[1]

sionnach

- [1]

- [1]

- | Ainmhí
Bliain	Bolb	Éan beag	Sionnach
2006	600	250	6
2007	400	320	3
2008	200	580	1

- [1]

- (ii) Luaigh an treocht atá á taispeáint ag líon na sionnach agus na n-éan beag thar thréimhse trí bliana.

_____ [1]

- (iii) Luaigh míniú don athrú ar líon na n-éan beag.

_____ [1]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

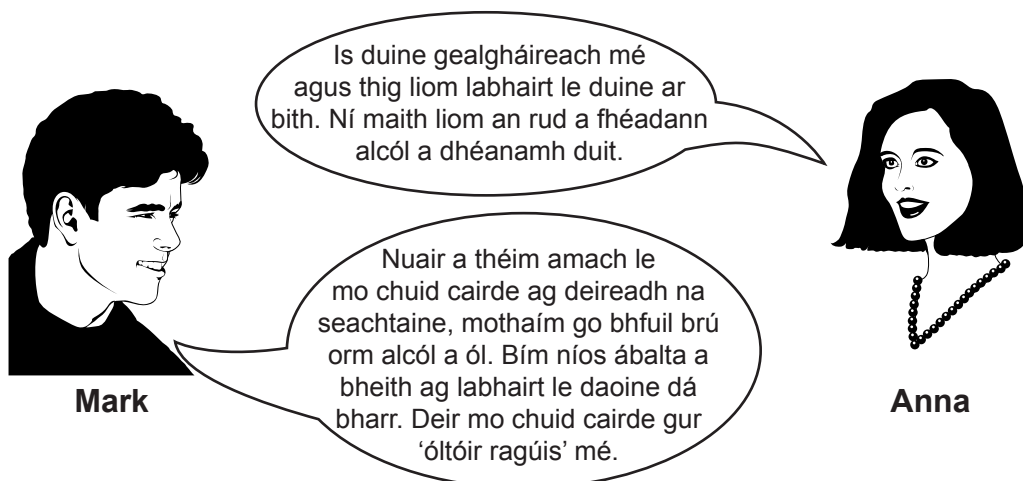
Féadann drugaí staid fhisiceach nó staid _____ daoine

a athrú. Is dhá dhrugaí mhídhleathacha iad cannabais agus

_____ a chaitheann daoine. Nuair a chaitear cannabas
thig leis mothú _____ a chruthú. [3]

(b) Tá Mark 25 bliain d'aois agus ólann sé alcól go rialta. Ní ólann Anna, atá an aois chéanna, alcól a choíche.

Taispeánann an léaráid thíos an comhrá a bhí acu ar éifeachtaí alcóil.

(i) Cad é a chiallaíonn an téarma ‘ragús óil’?

[1]

(ii) Luaigh éifeacht dhochrach **amháin** a bhíonn ag alcól ar an tsochaí.

[1]

- (iii) An t-eolas atá curtha ar fáil in úsáid agat, mínigh cad chuige a n-ólann Mark alcól ach ní ólann Anna alcól.

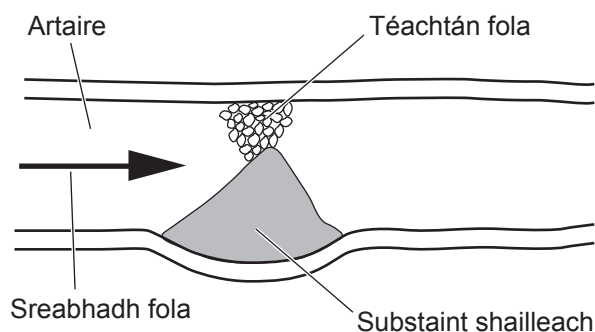
Mark _____

Anna _____

_____ [2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

- 4** Taispeánann an léaráid thíos artaire a chaolaigh mar gheall ar charnadh substaint shailleach.

- (a)** Ainmnigh an tsubstaint shailleach sa léaráid a channann san artaire agus caolaíonn sé dá bharr.

Roghnaigh ó:

colaistéaról

siúcra

snáithín

[1]

- (b)** An léaráid thuas agus do chuid eolais in úsáid agat, luaigh cad é a tharlóidh, b'fhéidir, má tá an tsubstaint shailleadh ag blocáil artaire a théann chuig an mhatán a mbuaileann an croí dá bharr.

[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

(i) Luaigh athrú amháin eile sa **stíl mhaireachtála** a d'fhéadfadh muid a dhéanamh a chuideodh linn an riosca a laghdú a bhaineann le galar croí a fhorbairt.

[1]

(ii) Luaigh **dhá** éifeacht fhadtéarmacha a bhaineann le diaibéiteas.

1. _____

2. _____ [2]

(iii) Luaigh **dhá** fháth a bhfuil cóireáil diaibéitis iontach costasach.

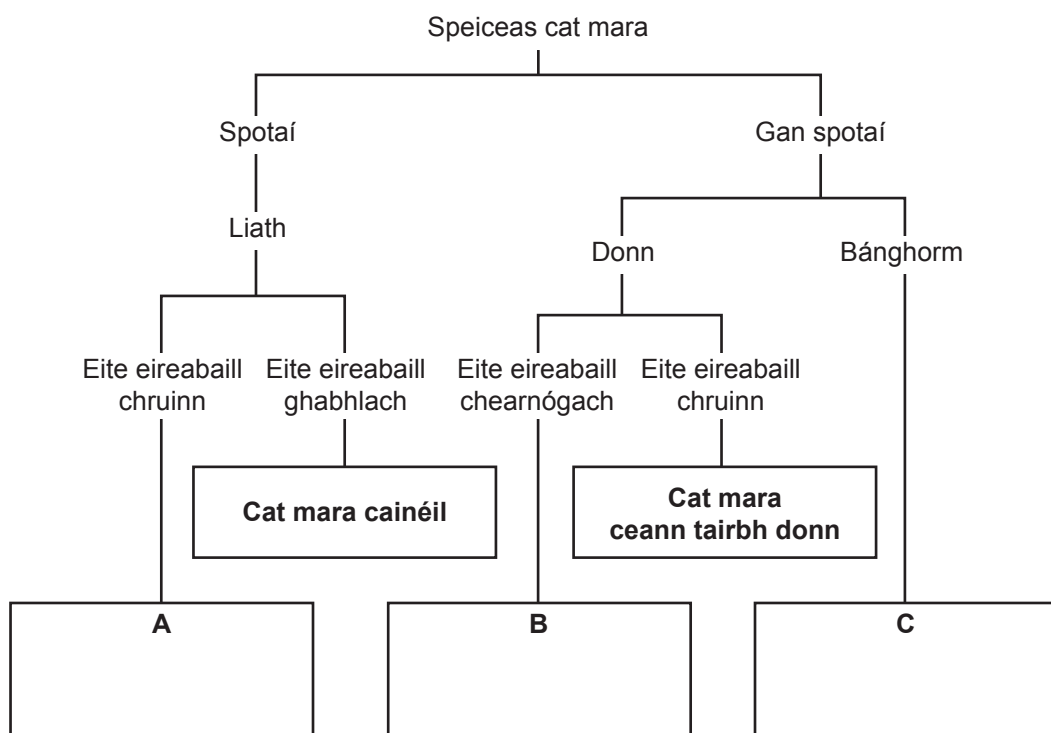
1. _____

2. _____ [2]

- 5 Sa tábla thíos, taispeántar roinnt gnéithe de chúig speiceas de chait mhara.

Speiceas cat mara	Dath	Cruth ar eite eireabaill	Spotaí
Cainéal	Liath	Gabhlach	Tá
Gorm	Bánghorm	Gabhlach	Níl
Iasc ceannchothroim	Donn	Cearnógach	Níl
Ceann tairbh donn	Donn	Cruinn	Níl
Siúl	Liath	Cruinn	Tá

- (a) An fhaisnéis sa tábla agus san eochair in úsáid agat, sainaithin na speicis chait mhara **A**, **B** agus **C**.

[2]

(i) Luaigh **dhá** oiriúnú ag an chat mara siúil a ligeann do fairsingiú go gasta.

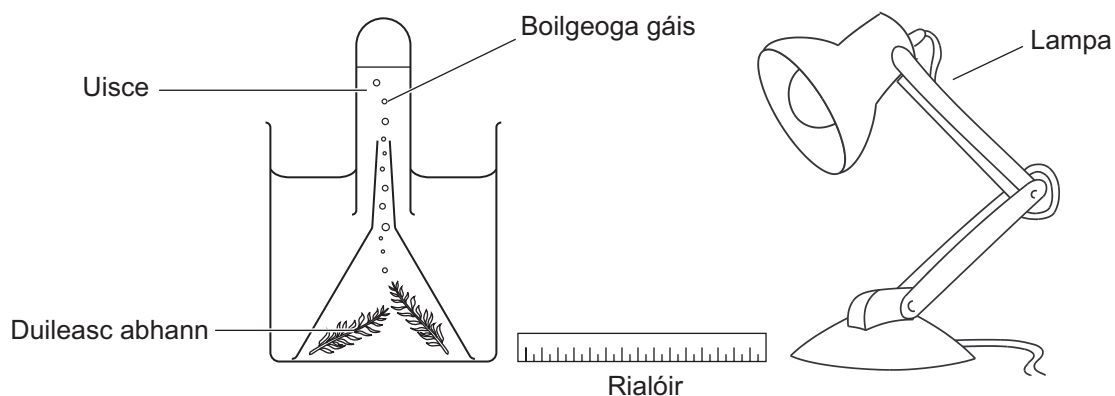
1. _____
2. _____ [2]

- (ii) Seachas a bheith ag fairsingiú go gasta, luaigh **dhá** ghné eile a bhaineann leis na ‘speicis iomaíocha ionracha’ uilig.

[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

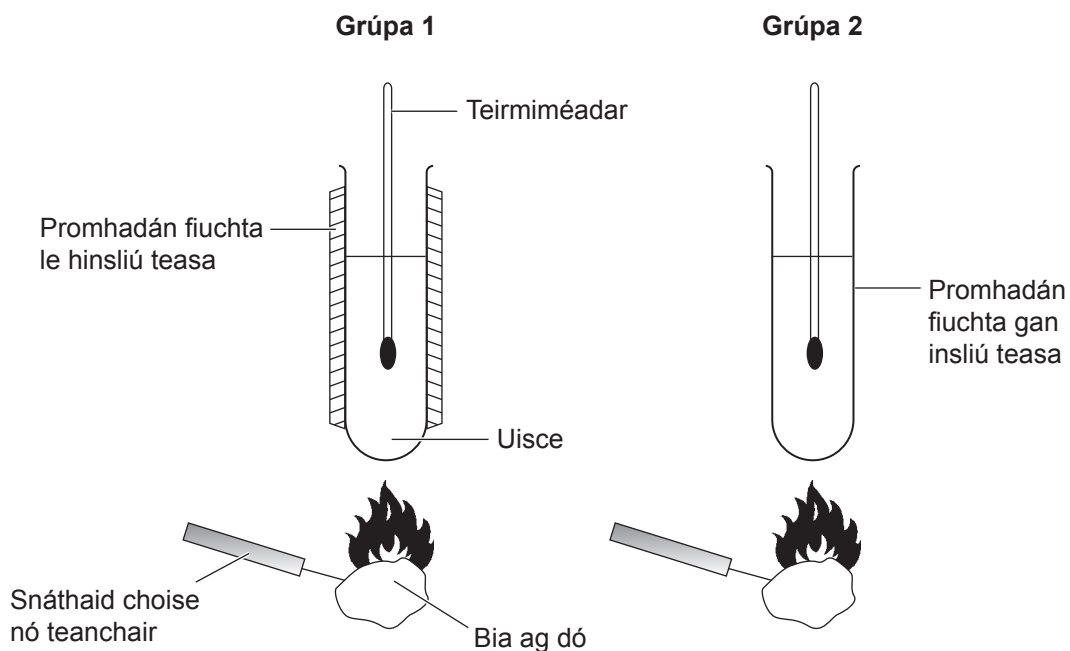
- 6 Cuireadh an turgnamh seo a leanas i dtreoir le himscrúdú a dhéanamh ar éifeacht dhéine an tsolais ar fhótaisintéis. Cuireadh an lampa ag fad slí dhifriúla ón phlanda agus rinneadh comhaireamh ar líon na mboilgeog gáis sa nóiméad.

Taispeántar torthaí an turgnaimh thíos.

Fad slí an lampa ón phlanda/cm	Líon na mboilgeog sa nóiméad
5	50
10	45
15	36
20	20
25	8
30	8

- 7 Rinne dhá ghrúpa imscrúdú ar chion fuinnimh bia agus bhain gach grúpa úsáid as modh difriúil mar a léirítear thíos. Bhí na modhanna go díreach mar an gcéanna ach amháin gur bhain Grúpa 1 úsáid as ábhar inslithe teasa.

Tá na torthaí ar taispeáint thíos ach tá dhá luach ar iarraidh.

(a) Comhlánaigh an **dá** luach atá ar iarraidh sna táblaí.

Grúpa 1

Bia	Teocht ag an tús/°C	Teocht ag an deireadh/°C	Ardú teochta/°C
bagún	18	64	46
brioscáin	18	52	34
briosca	18	42	

Grúpa 2

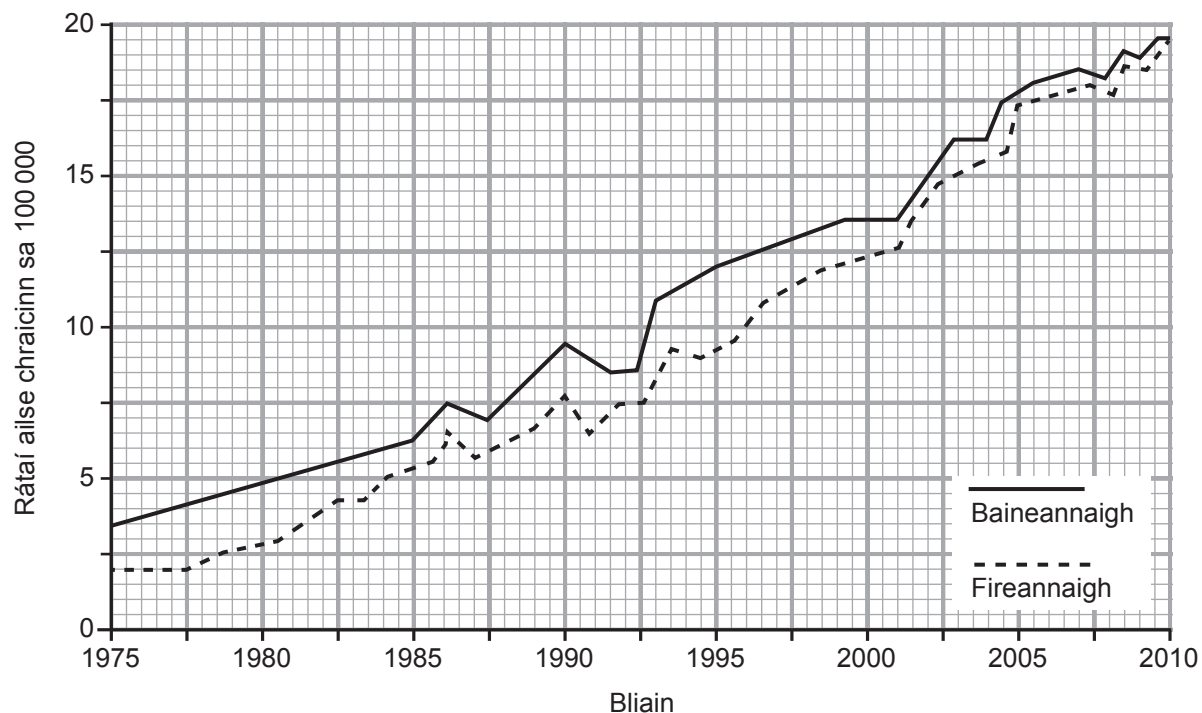
Bia	Teocht ag an tús/°C	Teocht ag an deireadh/°C	Ardú teochta/°C
bagún	18	54	36
brioscáin	18		26
briosca	18	36	18

[2]

- (b) Bain úsáid as an fhaisnéis a chuirtear ar fáil lena mhíniú ina iomláine, cad chuige a raibh na harduithe teochta a fuair Grúpa 2 níos ísle ná na cinn a fuair Grúpa 1.

[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

Adapted from: © Cancer Research UK <http://www.cancerresearchuk.org/cancer-info/cancerstats/types/skin/incidence/uk-skin-cancer-incidence-statistics> 2013

- (i) Luaigh **dhá** thátal a d'fhéadfaí a bhaint as an fhaisnéis a chuirtear ar fáil.

[2]

Scrúdaitheoir Amháin	
Marcanna	Athmharc

-
-
-
- [2]

[Tiontaigh an leathanach

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.